

ҚУЧ-АДОЛАТДА

Ўзбекистон Республикаси Олий судининг ҳуқуқий газетаси

<http://www.oliusud.uz>

1998 йил 29 августдан чиқа бошлаган.

2014 йил
28 март,
жума
№ 12-13 (474)

PL

МЕХР-МУРУВВАТ, САХОВАТ, БУНЁДКОРЛИК ВА БАГРИЕНГЛИК АЙЁМИ

Наврӯзи олам ҳаёт абаийлиги, табиатнинг устувор қуррати ва чексиз саҳоватининг, кўй мингшарллик милий қиёфамиз, олиjanоб урф-одатларимизнинг бетакор инфографасигур. Шунинг учун Наврӯз юртимиздаги ҳар бир шаҳар ва қишлоқ, маҳалла ва хонаонга кенг нишонланади. Бу табибирларга халқимизга хос бағриенглик, меҳр-мурувват фазилатлари, милий урф-одат ва анъаналаримиз яққол намоён бўлади.

Наврӯз, яъни Янги куннинг кириб келиши одамзот қалбидан эзгу интилишларни үйготиб, унга умид ва ишонч, шукроалик туйгуларини бағишлайдиган, барча юртдошларимизнинг энг ардоқли, катта

хурсандчилик билан да кўтаринки руҳ- ўтказадиган севимли да нишонланеёт тир.

Президентимиз Ислом Каримовнинг жорий йил 24 февральда қабул қилинган "2014 йилги Наврӯз умумхалқ бай-

Президентимиз Ислом Каримов таъкидлаганидек, биз таянчимиз ва суюничимиз, ғуруримиз ва ифтихоримиз бўлмиш болаларимизга, фарзандларимизга ишонч билан, ҳурмат-эътибор билан қарашни келажагимизга бўлган ишонч, миллатимизга, халқимизга бўлган ҳурмат-эҳтиром ифодаси, деб биламиз.

Ёшлар билан учрашув

"Софлом бола йили" давлат дастури бунинг янада бир ёрқин тасдиғидир. Ўзбекистон Республикаси Олий судида Тошкент юридик коллежи ўқувчилари билан бўлиб ўтган учрашуда бу алоҳида эътироф этилди.

Олий суд раиси Б.Мустафоев ва бошқалар мамлакатимизда баркамол авлодни тарбиялаш борасида зарур барча шарт-шароитлар яратилгани ўзининг юксак самаралярини бергаётганини таъкидлadi.

Кадрлар тайёрлаш милий дастури ва Мактаб таълимими ривожлантириши умуммиллий давлат дастуринамага оширилиши самараляри мамлакатимизда баркамол авлодни

Xabar

Ҳалқ маслаҳатчилари институти ривожланмоқда

Мамлакатимиз суд тизимида жамоатчилик вакилларининг кенг иштирокини таъминлашга қартилаётган эътибор одил судловни амалга ошириша муҳим аҳамият касб этмоқда. Ҳалқ маслаҳатчилари институти шаклланганни ва уларнинг жиноят иши муҳокамасида иштирок этаёттани бунинг амалдаги тасдиғидир.

Ўзбекистон Республикаси Олий судида "Жиноят ишларини кўришда ҳалқ маслаҳатчilarinin иштироки

ва суд амалиётидаги долзарб масалалар" мавзусида бўлиб ўтган давра сұхбатида шу хақда сўз юритилди. Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Конунчилик палатасининг Конунчилик қонунчилик ва суд-ҳуқуқ масалалари кўмитаси ва Олий суд хузурида-

ги тадқиқот маркази ҳамкорлигига ташкил этилган тадбирда депутатлар, судьялар, прокурорлар, адвокатлар, ҳалқ маслаҳатчилари, олим ва мутахассислар иштирок этди.

(Давоми иккинчи бетда)

Qonun ko`magi

Хорижий сармоядорларнинг ҳуқуқий ҳимояси

адлия идоралари томонидан тўлиқ таъминланмоқда

Юртимизда ишлаб чиқаришини модернизация қилиш, техник ва технологик янгилаш, хорижий инвестицияларни жалб этишга алоҳида эътибор қартилмоқда. Ўтган йилда

мамлакатимиз иқтисодиётига инвестиция киртиши ҳажми ялпи ички маҳсулотга нисбатан 23 фойзни ташкил этгани ҳам бу фикринг амалий тасдиғидир.

(Давоми иккинчи бетда)

Олий Мажлис Конунчилик палатаси давлатимиз раҳбари томонидан тақлиф этилган, Конституцияга киртилаётган тузатишлар тўғрисидаги муҳим Конунни қабул қилиди

Куни кече Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Конунчилик палатасининг навбатдаги мажлиси бўлиб ўтди.

Ўзбекистон Республикаси Президенти томонидан конунчилик ташаббуси тартибида киртилип "Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг айрим моддаларига ўзгартиш ва қўшимчалар киртиши тўғрисида (32, 78, 93, 98, 103 ва 117-моддаларига)"ги

конун лойиҳасини кўриб чиқиши мажлис кун тартибидаги бош масаласи бўлди. Ушбу ҳужжат, аввало, давлат хокимияти тизимини янада демократлаштириш, давлат бошқашининг энг мухом принципларини амалга оширишнинг Конституциявий механизмларини таомиллаштириш — хокимиятнинг конун чиқарувчи, ижро этувчи ва суд тармоқлари мустақиллиги ва тенглиги, ваколатлари мута-

носиблигини, улар ўртасида ўзаро тийб турниш ва манфатлар мувозанат тизиминиң самарали ишларини таъминлашга қаратилган.

Конун лойиҳасини иккичи ўзаро тийб турниш ва манфатлар мувозанат тизиминиң самарали ишларини таъминлашга қаратилган. Уларда сиёсий партиялар, фуқаролик жамияти институтлари вакиллари, мутахассис ва олимлар, юристлар, юрискунчусонлар иштирок этилди.

Конун лойиҳаси сиёсий партиялар фракциялари ва Ўзбекистон Экологик ҳаракатидан сайланган депутатлар гурухининг мажлисларида, Конунчилик палатаси кўмита-ларида фоал ва кенг муҳома қилинди.

(Давоми иккинчи бетда)

Islohot va samara

Апелляция инстанцияси

шахс ҳуқуқ ва эркинликларини кафолатли ҳимоялашга хизмат қилмоқда

Мамлакатимиз суд-ҳуқуқ тизимида изчиллик билан олиб борилаётган янгиланиш ва ўзгаришлар натижасида фуқароларнинг суд орқали ҳимояланниш кафолатлари кучайтирилди. Суд қарорларининг қонунийлиги ва асослилитини таъминлашга хизмат қиласиган кассация инстанцияси тубдан ислоҳ қилиниб, суд ишларини қайта кўришнинг апелляция тартиби жорий этилди.

Айтиш керакки, апелляция инстанцияси суди қонунда белгиланган ваколатлар доирасида биринчи инстанция судининг ҳалқ маслаҳатчилари, олим ва мутахассислар иштирок этди. Ушбу қоидага асосан,

апелляция инстанцияси суди қонунда белгиланган ваколатлар доирасида биринчи инстанция судининг ҳалқ маслаҳатчилари, олим ва мутахассислар иштирок этди. Ушбу қоидага асосан,

(Давоми иккинчи бетда)

Burch va mas'uliyat

Солик мажбурияти

уни ўз вақтида адo этиш ҳар биримизнинг фуқаролик бурчимиздир

Мамлакатимизда олиб борилаётган бюджет ва солик соҳаларини либераллаштириш жараёни иқтисодиётимизнинг барқарор ривожлантириш ва аҳоли фаронсонлигини янада оширишга хизмат қиласига.

Маълумки, соликлар ҳар бир мамлакатда давлат биринчи инстанция судининг ҳалқ маслаҳатчилари тартибида солиси воситаси ҳамда давлатнинг иқтисодий пойдеворини мустаҳкамловчи мухом омил хисобланади. Чунки соликлар ижтимоий ҳимоя тизими,

соғлиқни саклаш ҳамда таълим соҳаларига йўналтирилади. Айтиш керакки, солик ва бошқа мажбурий тўловларни тўлашдан бўйин товлаганик учун Жиноят кодексининг 184-моддасида жиноятни жавобгарлик белгиланган.

(Давоми учинчи бетда)

(Давоми. Башланиши биринчи бетда)

Лекин, ҳеч иккимасдан айтиш мумкин: айни шу кунларда кутгуга қадамлари билан дийримизга кириб келәтган, баҳор, яшары ва янгилини размзи, шаркона янги ийл дебочаси бўлмиш Наврузи оламини кутиб олиши ва ўтказиш маросимила ухсанчилигини ҳеч қайси байрам билан солишибири, киёслаб бўлмайди, албатта.

Наврӯз шукухи, кўклам шабодаси уфуриб турган шу дилбар фаслдан инсон табиат билан янада яқинроқ ва уйгун бўлиб яшашига, ён-атрофидағи одамларга, оиласи, ёрдустларига ҳар қаңонидан ҳам кўпроқ хурмат ва эхтиром, меҳр ва эътибор билдиришга эхтиёж сезади, сумалак ва ҳалим, кўксомса каби тансиқ миллий таомларимизни улар билан бирга баҳам кўришга интилади.

Юрти тинч, кўнгли хотиржам ҳалқа тўй ва тантаналар ярашиди. Ҳалқимиз буди олий незматни доим улуғлаб келишининг, Яратгандан доимо тинчлик ва осойишталик, фаровонлик ва ободлик тилашининг сабаби шундゥ. Президентимиз таъбири билан айтганда, Узбекистонимиз мустақил тараққиёт йўлида қандай улкан, бўшаларнинг ҳавасини тортадиган ютук ва мараларга ёришган бўлса, бўларнинг барчасининг негизи — юртимизда тинч ва осуда ҳаёт, миллатлар ва фуқароларро тутувлик, ўзаро меҳроқубат ва жамҳижатликини асрар-авайлаб келаётганимиздади.

Наврӯз биз учун бунёдкорлик ва яратувчилик байрами сифатида ҳам қадрлидир. Наврӯздан Наврӯзгана мамлакатимизда улкан бунёдкорлик ишлари амалга оширилади. Бу эзгу анъана бу йил ҳам давом эттирилади. Умумий қиймати 2 миллиард 700 миллион АҚШ долларидан иборат бўлган ишлаб чиқариш йўналишида 150 лойихани амалга ошириш ишлари ниҳоясига етказили. Тошкент ва Намангандан вилоятларида замонавий тўхимачилик, комплекслари, Жиззах ва "Хоразм" вилоятларда тўкув-йигируб, Самарқандан вилоятда спорт пойабзаллари ишлаб чиқариш корхоналари фойдаланишга топширилди.

Мамлакатимиз автомобил-

Аууот

Меҳр-муруvvat, саҳоват, бунёдкорлик ва бағрикенглик айёми

созлари жорий йилда яна бир янги автомобиль — "Chevrolet Orlando" оиласлав миневзенини ишлаб чиқариши йўлга кўйди. Бундай сави-харакатлар мояниятда юртдошларимизнинг турмуш тарзини янада яхшилаш, фаровон ва тўкин ҳаётни таъминлашга интилишдек эзгу ниятлар мусассам.

Ҳалқимизнинг янада энг эзгу тилаги — фарванд жамоатидир. Давлатимиз раҳбарининг "Фарзандлари соглом юрт курдатли бўлур, курдатли юртнинг фарзандлари соглом бўлур" гоёсигининг ҳаётта изчил татбиқ этилаётгани бунга тўлиқ ҳамоҳанг. Шу мақсадда мустақилликнинг илк йилларидан мамлакатимизда соглом ва баркамол авлодларни тарбиялаш масаласи давлатимиз сиёсатининг устувор

йўналишларидан бирни сифатида белгиланди. Барча сайдархаракатларимиз жисмонан бақувват, фикри соғлом, имон-эътиоди бутун, билимли, маънавияти юксак, мадр ва жасур, ватанповар авлодларни тарбиялаш вояга етказишига қаратилган.

Президентимиз Ислом Каримов ташаббуси билан 2014 йил мамлакатимизда Соғлом бола йили, деб эълон қилингани ана шу ғамхўрликнинг амалдаги янада бир ёрқин ифодаси бўлди.

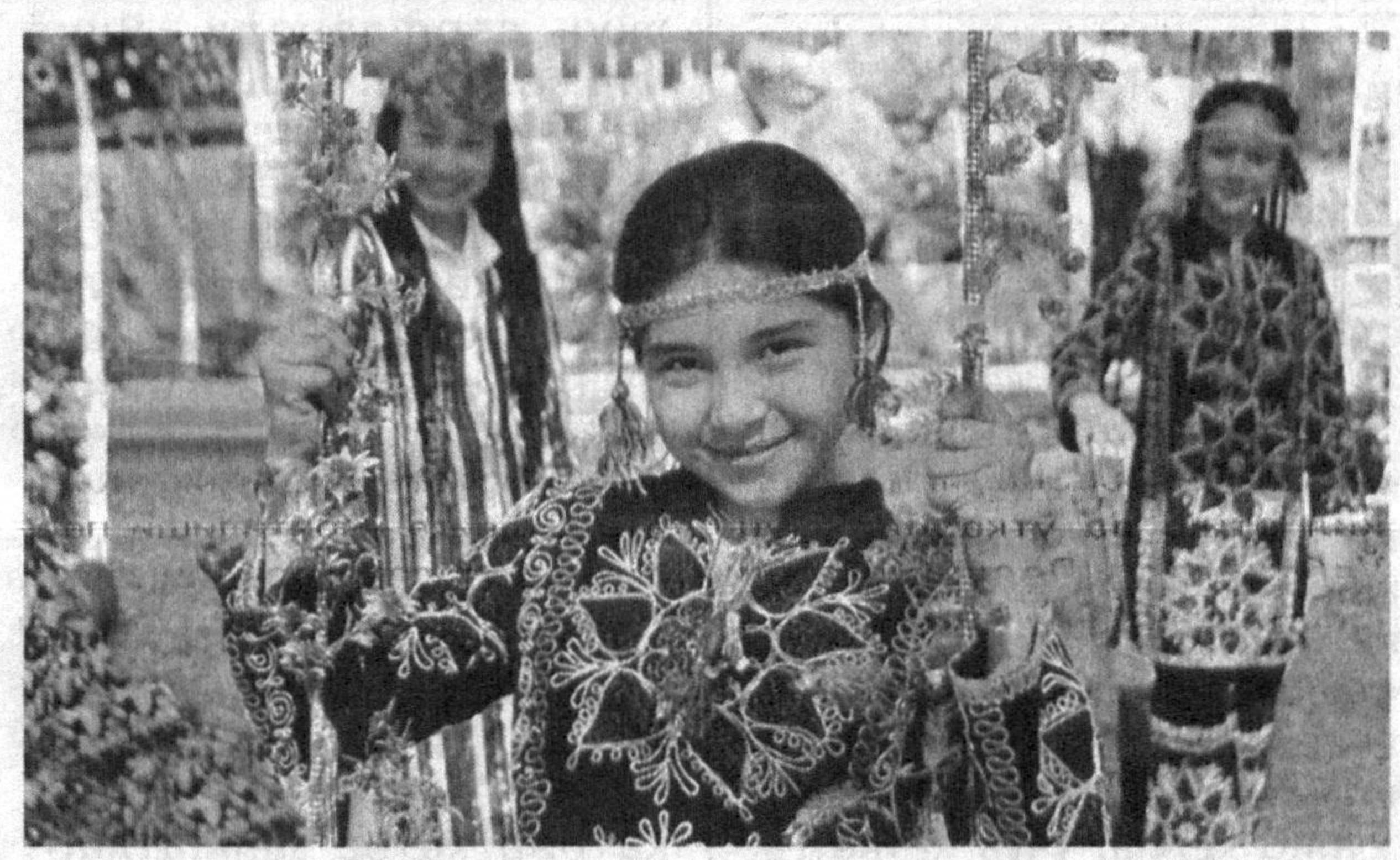
Айтиш жоизки, юртимизда она бола саломатларини муҳофаза килиш, ҳар жиҳатдан соғлом авлодни вояга етказишига қаратилган "Соғлом она — соғлом бола" дастури доимрасида улкан ишлар амалга оширилди. Болаларнинг со-

йлом туғилиши ва соғлом улғайиши учун шароит яратиш, ижтимоий ҳимояни кучайтириш, таълим тизимини такомиллаштириш, болалар спортини ривожлантириш каби соҳалардаги изчил ислоҳотлар бир-бирини тўлдириб, узвий тизим шаклини олди. Бугун замонавий тибий марказлар, таълим мусассалари, спорт иншоотлари ҳар жиҳатдан соглом ва баркамол авлодни тарбиялашга хизмат килимокда.

Сўнгига ўн йилда даволаш профилактика мусассаларини модернизацияни килиш ва энг замонавий усуналарни билингизлаш учун 750 миллион АҚШ долларидан зиёд маблаг ўйналитирилди.

Хозирги вактда мамлакатимизнинг 92 фоиз ўғил-қизлари ривожланши кўрсаткичлари бўйича Жаҳон соғлигни сақлаш ташкилоти стандартларига тўла мос келади. "Save the Children" ҳалқаро ташкилоти рейтингига кўра, Узбекистон дунёдаги болалар саломатлиги тўғрисида энг кўп ғамхўрлик кўрсатадиган ўнта мамлакат қаторидан жой олди.

Тинчлик ва осойишталик; ахиллик ва бирдамлик ҳукмрон, фидойлилик, изланиш, ташабbus ва ҳалол меҳнат қадрланган юртда кўт-барақа бўлади. Буни мамлакатимиз тараққиёти мисолида ҳам яққол

кўриш мумкин. Амалга оширилётган ижтимоий-иқтисодий ислоҳотлар самарасида 2013 йилда аҳоли турмуш даражасини изчил юқсалтириш таъминланди, Узбекистонининг дунё бозоридаги позицияси мустаҳкамланди. Мамлакатимиз ялпи ички маҳсулоти 8 фоизга ўди.

Ижтимоий соҳани ислоҳ этиши борашида амалга оширилётган кенг кўллами ислоҳотлар жараённида қишлоқлар қиёғасини тұбдан ўзgartиртиши, намунавий лойиҳалар асосида ўй-жойлар куриш, қишлоқда замонавий инфраструктуриларни шакллантириши хисобидан аҳоли ҳаёт даражасини янада яхшилаш алоҳида ётишиб қаратилмоқда.

Кишлоқ жойларда намунавий лойиҳалар асосида замонавий ўй-жой куриш дастурини амалга оширилиши натижасида 2009-2013 йилларда мамлакатимизнинг 159 қишлоқ туманида 900 дан ортик янги ўй-жой массивлари барпо этилди, 33,5 мингдан зиёд якка тартибдаги ўй-жой курилди.

Буларнинг барчаси Ватанимизни ҳар томонлама обод килиш; ёрқин ва фаровон ва ҳаёт барпо этишдек олий максад йўлида амалга оширилётган бекиши; ишларнинг амалдаги ифодасидир.

Муаттархон РЎЗИБОЕВА

(Давоми. Башланиши биринчи бетда)

Шу билан бирга ушбу модданинг 4-қисмидан қасддан яширилган, камайтириб кўрсатилган фойда (даромад) бўйича соликлар ва бошқа мажбурий тўловлар тўйлиган тақдирида озодликдан маҳрум килиш тарикасидаги жазо кўлланмаслиги қайд этиб ўтилган.

Жиноят ишлари бўйича Андикон вилояти судлари томонидан 2013 йил давомидан бу йўналишда 83 нафар шахсга нисбатан 42 жиноят иши кўриб тамомланган. Шулардан 43 нафар шахсга

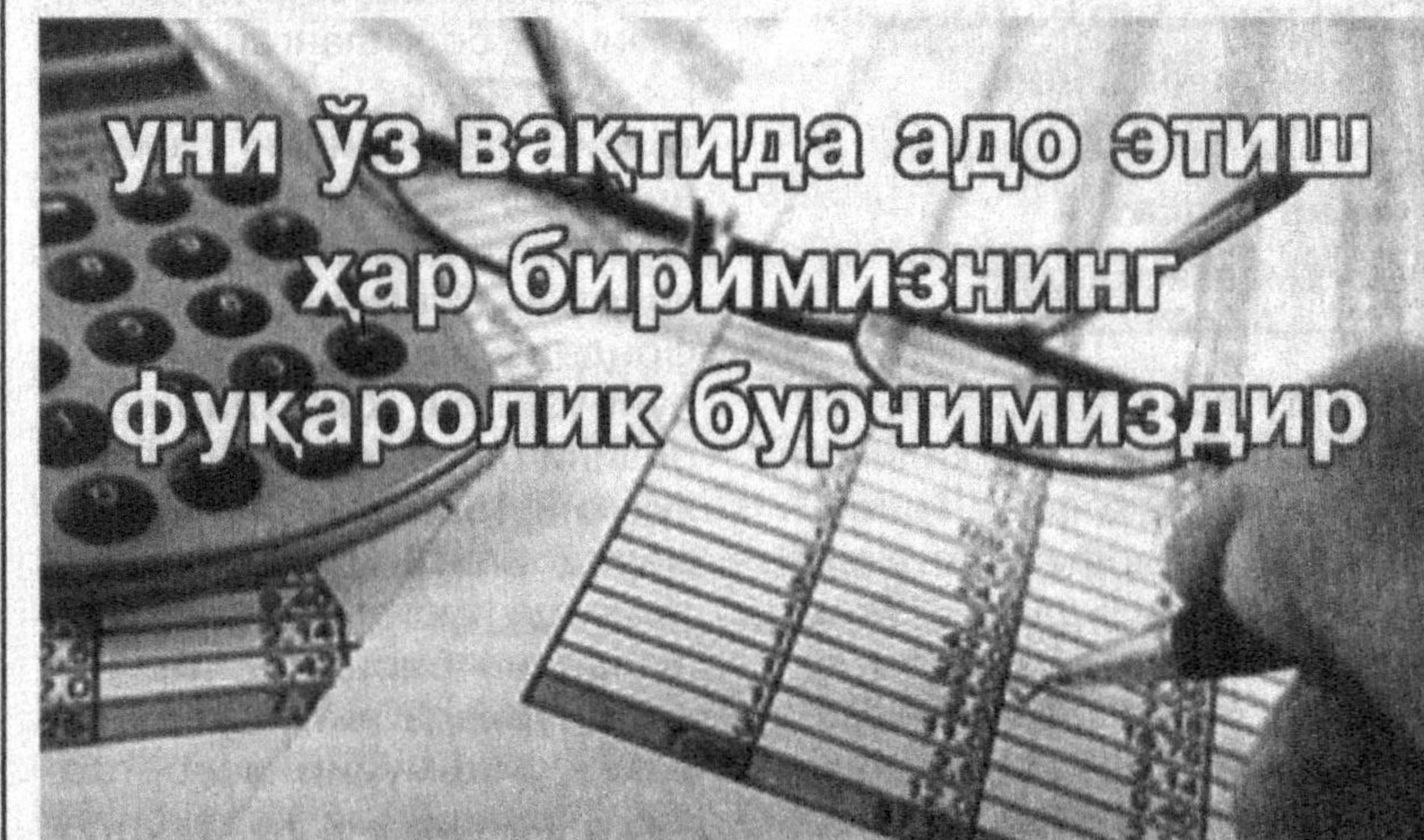
айтиш керакки, жиноят ишлари бўйича Хонобод шаҳар суди ушбу жиноят ишини атрофлича ўрганиб чиқилиб, солик ва бошқа мажбурий тўловларни қасддан тўламаганлиги сабаби И.Азимовга З йил муддатга озодликдан маҳрум килиш жазоси тайинланган.

Шундан сўнг биринчи инстанция суди ҳукми устидан И.Азимовнинг ҳимоячиси томонидан апелляция шикояти берилди.

Шунингдек, ишни апелляция инстанциясида кўриш чоғида И.Азимовнинг қариндошлари томонидан қасддан яширилган соликлар

Burch va mas'uliyat

Солик мажбурияти

нисбатан 21 та жиноят иши бўйича айлов ҳукми чиқарилган, 40 нафар шахсга нисбатан 21 та жиноят иши тўлиқ копланди. Апелляция инстанцияси суди ушбу холатни инобатга олиб, суд ҳукмини ўзгартириди. Яни И.Азимовга озодликдан маҳрум килиш билан боғлиқ бўлмаган жазо тайинланниб.

Солик ва бошқа мажбурий тўловларни тўлашдан бўйин товлаганлари учун судланган шахсларнинг 40 нафари ихтиёрий раввишда қасддан жараённида қишлоқларни тўлдириш, намунавий лойиҳалар асосида ўй-жойлар куриш, қишлоқда замонавий инфраструктуриларни шакллантириши хисобидан аҳоли ҳаёт даражасини янада яхшилаш алоҳида ётишиб қаратилмоқда.

Солик ва бошқа мажбурий тўловларни тўлашдан бўйин товлаганлари учун судланган шахсларнинг 40 нафари ихтиёрий раввишда қасддан жараённида қишлоқларни тўлдириш, намунавий лойиҳалар асосида ўй-жойлар куриш, қишлоқда замонавий инфраструктуриларни шакллантириши хисобидан аҳоли ҳаёт даражасини янада яхшилаш алоҳида ётишиб қаратилмоқда.

Бундан ташқари Асака туманидаги "Қайрағоч тараққиёт" фермер ҳўжалиги раҳбари О.Ашуров ҳам 2010 йил давомидан давлат солик инспекциясига топширган ҳисобидан аҳоли ҳаёт барпо этишдек олий максад йўлида амалга оширилётган.

Шу ўринда мисолларга мурожаат этиладиган бўлслас, Қўргонтепа туманидаги "Ирод" фермер ҳўжалигидан ўтиклинида қартирилган таъкидни килиш; ёрқин ва фаровон ва ҳаёт барпо этишдек олий максад йўлида амалга оширилётган.

Солик ва бошқа мажбурий тўловларни тўлашдан бўйин товлаганлари учун судланган шахсларнинг 40 нафари ихтиёрий раввишда қасддан жараённида қишлоқларни тўлдириш, намунавий лойиҳалар асосида ўй-жойлар куриш, қишлоқда замонавий инфраструктуриларни шакллантириши хисобидан аҳоли ҳаёт даражасини янада яхшилаш алоҳида ётишиб қаратилмоқда.

Бундан озодликдан яширилган таъкидни килиш; ёрқин ва фаровон ва ҳаёт барпо этишдек олий максад йўлида амалга оширилётган.

Бундан озодликдан яширилган таъкидни килиш; ёрқин ва фаровон ва ҳаёт барпо этишдек олий максад йўлида амалга оширилётган.

Бундан озодликдан яширилган таъкидни килиш; ёрқин ва фаровон ва ҳаёт барпо этишдек олий максад йўлида амалга оширилётган.

Бундан озодликдан яширилган таъкидни килиш; ёрқин ва фаровон ва ҳаёт барпо этишдек олий максад йўлида амалга оширилётган.

Бундан озодликдан яширилган таъкидни килиш; ёрқин ва фаровон ва ҳаёт барпо этишдек олий максад йўлида амалга оширилётган.

Бундан озодликдан яширилган таъкидни килиш; ёрқин ва фаровон ва ҳаёт барпо этишдек олий максад йўлида амалга оширилётган.

Бундан озодликдан яширилган таъкидни килиш; ёрқин ва фаровон ва ҳаёт барпо этишдек олий максад йўлида амалга оширилётган.

Бундан озодликдан яширилган таъкидни килиш; ёрқин ва фаровон ва ҳаёт барпо этишдек олий максад йўлида амалга оширилётган.

Бундан озодликдан яширилган таъкидни килиш; ёрқин ва фаровон ва ҳаёт барпо этишдек олий максад йўлида амалга оширилётган.

Бундан озодликдан яширилган таъкидни килиш; ёрқин ва фаровон ва ҳаёт барпо этишдек олий максад йўлида амалга оширилётган.

Бундан озодликдан яширилган таъкидни килиш; ёрқин ва фаровон ва ҳаёт барпо этишдек олий максад йўлида амалга оширилётган.

Бундан озодликдан яширилган таъкидни килиш; ёрқин ва фаровон ва ҳаёт барпо этишдек олий максад йўлида амалга оширилётган.

Бундан озодликдан яширилган таъкидни килиш; ёрқин ва фаровон ва ҳаёт барпо этишдек олий максад йўлида амалга оширилётган.

Бундан озодликдан яширилган таъкидни килиш; ёрқин ва фаровон ва ҳаёт барпо этишдек олий максад йўлида амалга оширилётган.

Бундан озодликдан яширилган таъкидни килиш; ёрқин ва фаровон ва ҳаёт барпо этишдек олий максад йўлида амалга оширилётган.

Бундан озодликдан яширилган таъкидни килиш; ёрқин ва фаровон ва ҳаёт барпо этишдек олий максад йўлида амалга оширилётган.

Бундан озодликдан яширилган таъкидни килиш; ёрқин ва фаровон ва ҳаёт барпо этишдек олий максад йўлида амалга оширилётган.

Бундан озодликдан яширилган таъкидни килиш; ёрқин ва фаровон ва ҳаёт барпо этишдек олий максад йўлида амалга оширилётган.

Бундан озодликдан яширилган таъкидни килиш; ёрқин ва фаровон ва ҳаёт барпо этишдек олий максад йўлида амалга оширилётган.

Бундан озодликдан яширилган таъки

Mezon

Экологик барқарорликни таъминлаш йўлида

Мамлакатимизда атроф-муҳит муҳофазаси, экологик барқарорликни таъминлашга доимий эътибор қартиб келинмоқда. Бу аҳоли саломатлигини асрарда мухим ўрин тутивчи омилардан бирорид.

Шу боис соҳага оид ҳуқуқий асослар яратилган бўлиб, Баш қомусимизнинг 55-модасига мувофиқ, ер, ер ости бойликлари, сув, ўсимлик ва ҳайвонот дунёси ҳамда бошқа табиий захиралар умуммиллий бойлиқдир, улардан оқилона фойдаланиши зарур ва улар давлат муҳофасидадир.

Ушбу конституциявий таъмил асосида қабул килинган "Табиатни муҳофаза қилиш", "Алоҳиди муҳофаза этиладиган табиий худудлар", "Ўсимлик дунёсини муҳофаза қилиш ва ундан фойдаланиш", "Ҳайвонот дунёсини муҳофаза қилиш ва ундан фойдаланиш", "Ўрмон тўғрисидаги ўришни олдимида турган мухим вазифалардан бирорид.

ва ўсимлик дунёсини муҳофазасини таъминлашга хизмат қилмоқда.

Шунинг баробарида, ҳайвонот ва ўсимлик дунёсини муҳофаза қилиш, уни келгуси авлодларга авайлаб-асраб етказища белгиланган тартибини бузгалини учун ҳуқуқий тасир чораларининг самарадорлигига эътибор қартиш ниҳоятда мухимдир. Зоро, ҳайвонот ва ўсимлик дунёсидан фойдаланиши борасидаги коనунбузилиш ҳолатларининг олдини олиш, кўлланилаётган ҳуқуқий тасир чоралари самарадорлигини ошириш олдимида турган мухим вазифалардан бирорид.

Шу ўринда айтиб ўтиш керакки, Мамурурий жавобгарлик тўғрисидаги кодекснинг VIII боби табиий мухитни муҳофаза қилиш ва табиатдан фойдаланиши соҳасидаги ҳуқуқбизарликлар учун маъму-

рий жавобгарлик масалаларида багишланган. Жумладан, кодекснинг 79-моддасида дарахтлар, буталарни, бошқа ўрмон ўсимликлари ва ниҳолларни файриқонуний равишда кесиш, шикастлантириши ёки йўқ қилиш — фуқароларга энг кам иш ҳакининг учдан бир қисмидан бир бараваригача, мансабдор шахсларга эса, бир бараваридан уч бараваригача жарима солишига сабаб бўлиши, худди шундай ҳуқуқбизарликлар маъмурий жазо ҳораси қўлланингдан сўнг бир йил давомида такор содир этилса, фуқароларга энг кам иш ҳакининг бир бараваридан уч бараваригача, мансабдор шахсларга эса, уч бараваридан етти бараваригача мансабдор шахсларга эса, уч бараваригача жарима солишига сабаб бўлиши қайд этилган.

Айтиш керакки, бу борадаги жавобгарлик масалалари,

шунингдек, Жиноят кодексида ҳам ўз ифодасини топган. Хусусан, кодекснинг 202-моддасида ҳайвонот ёки ўсимлик дунёсидан фойдаланиши тартибини бузиш, балиқчилик ёки ҳайвонот дунёсининг бошқа турларини ушланган қондадарини бузиш, ноёб ҳайвонларни тутишнинг белгиланган тартиби ёки шартларини ёхуд ўсимликларнинг дори-дармон, озиқ-овқат ва манзарали (декоратив) турларини йигиши ёки тайёрлаш, шунингдек, муҳофаза этиладиган табиий худудлардаги ҳайвонот ва ўсимлик оламидан фойдаланиши тартибини бузиш анча миқдорда зарар етказилишига сабаб бўлса, энг кам ойлик иш ҳакининг эллик бараваригача мансабдор жарима ёки икки йилгача ахлоқ тузатиш ишлари ёхуд олти ойгача қамоқ билан жазоланиши белгилаб кўйилган.

Бу кимлишлар ҳайвонлар, паррандалар, балиқ, ҳайвонот ва ўсимлик дунёсининг Кизил китобга киритилган бошқа турларини нобуд қилиш билан, кўп миқдорда зарар етказсан ҳолда, бир гурух шахслар томонидан олдиндан тибирикириб содир этилган бўлса, шунингдек, хавфли рецидивист томонидан, шахснинг ўз хизмат маъкебидан фойдаланиб, ер, сув ёки ҳавода ишлатиладиган механизацияштирилган воситалардан фойдаланиб, портлаш курilmalari, заҳарли кимёвий

моддалар ёки бошқа ялипи кириб юборадиган ёки нобуд қиладиган усулларни кўллаган ҳолда, шунингдек, ушган гурух томонидан, жуда кўп миқдорда зарар етказсан ҳолда содир этилса оғирроқ жазо ҳоралари, хусусан, озодликдан маҳрум қилиш тариқасида жазо ҳам назарда тутилган.

Бу борада судлар амалдаги қонун меъёларини тўғри кўллаб, ҳайвонот ва ўсимлик дунёсини муҳофаза қилишини таъминлашга катта эътибор қаратаётir. Жумладан, Назорат қиувчи органлар фаолиятини мувофиқлаштирувчи кенгаши қарорининг талабларини бахариши юзасидан ўтказилган тадбирлар давомида дарахт ва буталарнинг ноконуни кесилиши ҳолатлари аниқланди. Улар бўйича Маъмурий жавобгарлик тўғрисидаги кодекснинг теглиши маддаларини кўллаб 64 та маъмурий иш кўриб чиқиди. Натижада айбдорларга нисбатан 4,5 миллион сўмдан ортиқ жарима жазоси тайнинди.

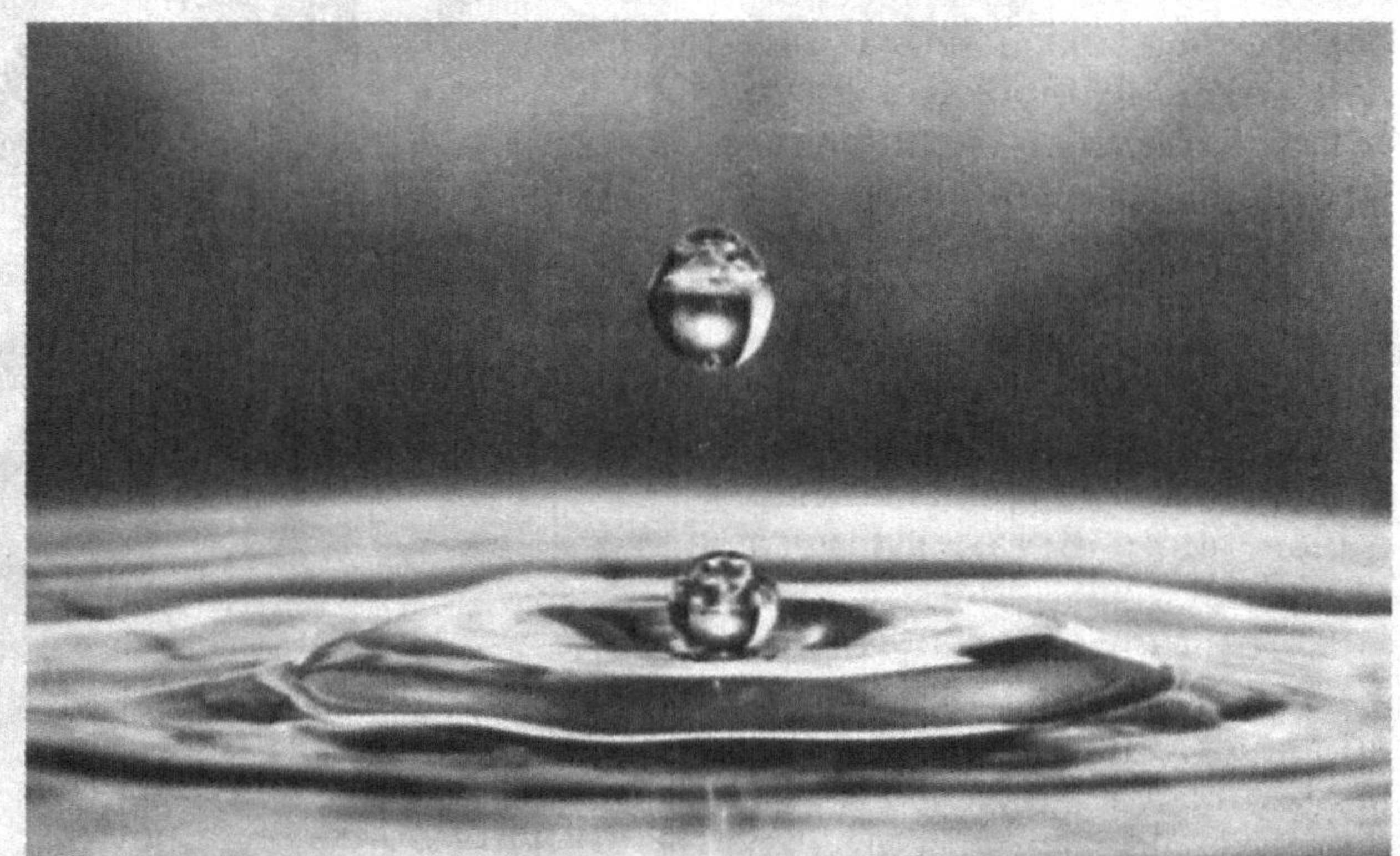
Хулоса ўринда айтганда, умуммиллий бойлигимиз бўлган табиий ресурслар химояси доимо қонун химоясида. Зотан, ҳайвонот ва ўсимлик дунёсини асрар экологик барқарорликни таъминлашга хизмат қиласди.

С.ТОГАНОВ,
жиноят ишлари бўйича
Ҳазорасп туман судининг
райси

Garoyib olam

Маълумки, табиатда сувнинг 1330 дан ортиқ турни мавжуд бўлиб, улар ёмғир суви, ер ости суви, янги ёки узоқ қолиб кетган қор сувларига бўлинади.

Биз билган ва билмаган дунё

ТАБИАТНИНГ НОЁБ НЕЙМАТИ

Айни пайтда ер юзида ги сув ресурсларининг умумий ҳажми 1390 миллион куб километрни ташкил қиласди. Шундан 1340 миллион куб километр сув океанлар хиссасига тўғри келади. Бундан ташқари ер юзида ги мавжуд сувнинг атиги 3 фоизи чучук сув бўлиб, унинг бор-йиги 0,3 фоизи тоза ичимлик суви хисобланади. Дунёдаги чучук сувнинг асосий қисмси қишлоқ ҳужалиги учун сарфланади. Дунё миқёсида олиб қараганда, турли ҳақларни чучук сув билан таъминланганлик даражаси бир-бираидан кескин фарқ қиласди. Масалан, чучук сув билан таъминланганлик бўйича дунёда биринчи ўринда Бразилия турди. Бу мамлакатда бир йилда 8333 куб километр чучук сув сарфланади. Россия, АҚШ, Канада, Индонезия, Хитой, Колумбия, Перу, Хиндустон ва бошقا бир катор давлатларда сув ресурслари нисбатан етарли хисобланади.

Полиз экинлари орасида энг серсуви тарвуз бўлиб, унинг 93 фоизи сувдан иборат. Жоноворлар орасида эса, медуза энг серсув жоноз бўлиб, унинг бор-йиги 0,3 фоизи тоза ичимлик суви хисобланади. Дунёдаги чучук сувнинг асосий қисмси қишлоқ ҳужалиги учун сарфланади. Австралияда яшайдиган ноёб коалияга айтиб ўзида энг кам миқдорда сув тўплайдиган аъзо эса, тишларимиздир. Уларда атиги 0,05 сув бор экан, холос.

Полиз экинлари орасида энг серсуви тарвуз бўлиб, унинг 93 фоизи сувдан иборат. Жоноворлар орасида эса, медуза энг серсув жоноз бўлиб, унинг бор-йиги 0,3 фоизи тоза ичимлик суви хисобланади. Дунёдаги чучук сувнинг асосий қисмси қишлоқ ҳужалиги учун сарфланади. Австралияда яшайдиган ноёб коалияга айтиб ўзида энг кам миқдорда сув тўплайдиган аъзо эса, тишларимиздир. Уларда атиги 0,05 сув бор экан, холос.

Антарктида худудида гаройиб кўл мавжуд бўлиб, унинг суви тузланганлик даражаси бўйича денгиз сувидан 11 баробар юкори турди. Шу боис бу кўлнинг суви фагат минус 50 даражада сувкода музлайди.

Табиатнинг ноёб эхсони-сув ҳақида Фикр юритганда, яна шундай қизиқ маълумотлар кишига олди. Улар яна Эшмуроддан пулни берини сўрашади. Эшмурод эса, юкоридаги жавобини қайта тақрорлайди. Шундан сўнг Баходир Эшмуроддан пулни берини сўрашади. Эшмурод эса, аввал юнни кўзи билан кўриб, сўнг пулни берини таъкидлайди.

Баходир билан Бахридин бироз вакт ўтиб база томондан қайтиб келади ва Фарҳодга иш ҳамдемай битишини, юкларни соат ўн бешда олиб чиқишини, унга қадар шаҳарда бирор танишиникида кутиб туришини айтади. Шундан сўнг ҳамтовоклар Ф.Эшмурод шахарнинг "Восход" бозори якнида колдириб, ўзлари аллақаёқка жўнаб кетишида. Фарҳод Эшмурод токатсизланив, вакт тезор ўтишини кутарди. Соат учга яқинлашганда, на баҳодирга қайта-қайта қўнгирик килди. Бирок фирибгарлар кўл телефонларини ўчириб қўйишганди...

Албатта, бу ҳаётда хар қандай жинойи қилмиш жазосиз қолмайди. Юқорида номлари қайд этилган фирибгарлар ҳам қимлишлари учун конун олдида жавоб берини.

Суд судланувчилар Б.Аминов, Б.Шерматов, Ш.Асқаровни Жиноят кодексининг 168-моддаси 2-қисми "б", "в" бандлари ва Жиноят кодексининг 164-моддаси 2-қисми "а", "б" бандларида назарда тутилган жиноятни содир килгандиклари айборд тобдип топди ва қимлишларига ярши қонуний жазо тайнинади. Судланувчилардан солидар тартибда жабланувчилар фойдасига ўтиказилган зарар ундиришиши суд хукмидан қайд этиб ўтилди.

Юқорида байн этилган воеалардан келиб чиқидаган хулоса шуки, бу ҳаётда инсонга фикр юритганда, яна шундай қизиқ маълумотлар кишига олди. Улар яна Эшмуроддан пулни берини сўрашади. Эшмурод эса, инсон ҳаётдан кўз юмиши мумкин. Бундан ташқари инсон бир ойдавомида оч юриши мумкин, аммо сувсизликка атиги бир хафтагина дош бера олади, холос.

Сувнинг хусусиятлари ҳақида Фикр юритганда, яна шундай қизиқ маълумотлар кишига олди. Улар яна Эшмуроддан пулни берини сўрашади. Эшмурод эса, инсон ҳаётдан кўз юмиши мумкин. Бундан ташқари инсон бир ойдавомида оч юриши мумкин, аммо сувсизликка атиги бир хафтагина дош бера олади, холос.

Германия худудида жойлашган кенглиги атиги 25 метр бўлган Ферелахер кўли эса, ўта сирли жиҳати билан одамларни ҳайратга солиб келади. Аввало бу кўлдан халигача ҳеч ким сувизиб ўтишининг ўддасидан чиқа олмаган. Бунга урингандар ё ҳолдан тобий ортига қайтади ё чўкиб халотага учрайди.

Малайзиядаги энг катта дарёнинг узунлиги 120 километрни ташкил этади. Ажабланарлиси, битта дарё тўртада ном билан аталади. Дарёнинг дастлабки 32 километрини маҳаллий аҳоли Бетис деб атайди. Ундан кейинги 44 километри Нингири, яна 44 километри Галас да сўнгги Жанубий Хитой денизига куюлувчи қисми Келантан деб аталади.

Интернет материаллари
асосида Шахло ХУДОЙБЕРГАНОВА тайёрлади.

Газета «Шарқ» наширёт-матбая акциядорлик компанияси босмахонасида оғиз усулида босилди. Босмахона манзили: Тошкент шаҳри, Буюк Түрён кўчаси, 41-йч.

Манзилимиз: Тошкент шаҳри, А.Кодирий кўчаси, 1-йч.

E-mail: kuch-adolatda@mail.ru

Tel.: (8 371) 239-02-54, 241-01-56

Буюртма: Г-325. Қозо бичими: А-2. Ҳажми 2 босма табоб.

Сотудва эркин нархда. Адади: 9215.

1 2 3 5 Топшириш вақти: 22³⁰. Топшириш вақти: 23⁰⁰

Jinoyat va jazo

Эгри йўлнинг охири

Суд оперки

ни ишонтириб кўйди.

Бўғини сўрасангиз, ўша куни Эшмурод Фаниев ўзи билан 600 минг сўм олиб, янги ҳамкорлари ёллаган машинада Навоий шахрининг "Спутник" кўргонидаги атрофи бетон деворлар билан уралган бино якнида тўхтайди. Баҳодир Фарҳоддан бир миллион сўмни олиб, Баҳридин билан машинадан тушниб, юкларни кўриб келиш учун кетаётганини, пулни бериши зарурлигини айтади. Эшмурод эса, аввал юнни кўзи билан кўриб, сўнг пулни берини таъкидлайди.

Баҳодир билан Бахридин бироз вакт ўтиб база томондан қайтиб келади ва Фарҳодга иш ҳамдемай битишини, юкларни соат ўн бешда олиб чиқишини, унга қадар шаҳарда бирор танишиникида кутиб туришини айтади. Шундан сўнг Бахридин шахарнинг "Зиёвуддин" шахарчасига борашиётган экан. Агар машинасида олиб бориб кўйса, кирк минг сўм беришини айтишиди. К.Тўрабоев бунга рози бўлди.

Баҳодир Аминов ва Баҳридин Шерматовлар уларнинг дўконига киради. Улар ун, ёғ, шакарнинг нархини сўрашади. Гап орасида эса, Навоий шахридан "Зарафшон" фермерлар ўюнини марказига йўл олиши. Бу ердаги озиқ-овқат дўконларидан бирда Фарҳод Эшмурод кайнарларидан. Бу йил шахарнинг алдовига дарров ишонади. Шундан сўнг у бир миллион сўмни чўнтағига солиб, улар билан бирга Навоий шахрига йўл олади.